

Palíndromos

Palindromes, Todd Solondz, 2004

Una rondalla cínica sobre la immutabilitat humana

Sordidesa americana

Sense cap dubte, una bona part del millor que ha produït la cultura americana en els últims cinquanta anys –ja sigui cinema, literatura, música, còmics– comporta un mateix sentit: desvetllar-nos el rostre disfuncional d'una societat utilitària. Es podria parlar d'una estètica del sòrdid, on cabrien per igual el realisme brut, el hiperrealisme, la cultura trash o l'art pamfletista dels anti-sistema. Es tracta del món dels *losers*: els exclosos del somni americà. En aquestes mani-festacions impera un espai que simbolitza les contradiccions de la societat americana i es converteix en icona de la degradació: els suburbis.

Evidentment, el pas del temps ha radicalitzat els temes: s'ha passat de l'alcoholisme, la depressió i l'atur a la inadaptació, els desordenis mentals, les deficiències físiques, la drogo-addicció, la pederàstia... Però no només han canviat els temes, sinó també la manera d'abordar-los. Els creadors d'avui dia no es conformen amb una mirada aliena i imparcial, tampoc amb

una mirada «compromesa» que alimenti el patetisme. Avui dia regna el cinisme, la descaradura i la burla grollera. (En literatura, aquest pas pot exemplificar-se comparant a Raymond Carver amb David Leavitt. Qui estigui de debò interessat per l'obra de Solondz i similars, per aquesta estètica del sòrdid, no deixi de llegir el magnífic conte *Els extraterrestres*, de Leavitt. Hi ha la traducció al català i al castellà).

És precisament en aquesta atmosfera que se situa l'obra del cineasta Todd Solondz –qui de fet sembla estar decidit a plantar-se a l'extrem més sòrdid i patètic. En *Bienvenido a la casa de muñecas* va explorar amb cruesa la inadaptació d'una nena en trànsit cap a l'adolescència. En *Happiness* va aprofundir en la misèria humana de manera sarcàstica i sense moralismes– aquesta pel·lícula conté una perturbadora escena que podria servir com *sumum* temàtic: un pare pederasta ha d'explicar al seu fill la seva pederàstia. (Per cert, Philip Seymour Hoffman, actor de *Happiness*, és també el protagonista d'una altra pel·lícula

que semblaria haver estat filmada per Solondz: *Con amor, Liza*, probablement un dels films americans més sòrdids dels últims anys).

Palíndromos duu el cinema de Solondz a una radicalització que ja estava prefigurada en els seus films anteriors. D'una banda regressen, encara més deformats, els mateixos temes: la innocència i el seu abús, la nàusea ressentida dels *losers* i la impossibilitat de canviar dels personatges. No obstant això, s'agrega un detall gens irrellevant: l'abolició de l'espai escènic. El que Solondz filma en aquesta ocasió són caricatures sobre un fons blanc, una estètica de la superfície en la qual l'estranyesa existeix simplement per existir, sense interacció amb l'ambient. L'emboïc s'anul·la per la completa aleatorietat dels successos: els personatges es converteixen en esbossos, l'espai es subjuga als excessos de la fisonomia... Com a conseqüència, el plaer de la ficció s'arruïna per l'amargor del discurs.

Encara que semblava impossible, *Palíndromos* és una pel·lícula

més desencantada i més rabiosa que les anteriors de Solondz. En aquest sentit, *Palíndromos* afegeix unes quantes pinzellades més –gruixudes i de tons escandalosos– al seu univers narratiu. Solondz despulla les seves pretensions: dedica la pel·lícula a Dawn Weiner, la protagonista de *Bienvenido a la casa de muñecas*, al funeral de la qual assistim a l'inici de *Palíndromos* (una estratègia narrativa que no només és una picada d'ullet als seus fans, sinó –vista la seva ideologia– una declaració de principis).

Palíndromos té una heroïna adolescent anomenada Aviva (sí, clar, el nom de la protagonista és un palíndrom: una paraula que es llegeix igual d'esquerra a dreta que de dreta a esquerra). Aviva, de tretze anys, queda embarassada i desitja conservar el nadó. Els seus pares, en canvi, volen que avorti. Aquest és el punt de partida d'un viatge – en realitat una fugida – durant el qual Aviva canvia de gènere, raça i edat –és interpretada per set actrius diferents i un actor-, tot per a continuar sent la mateixa.

El palíndrom no només caracteritza el nom de la protagonista sinó també l'estructura narrativa. El relat comença i acaba als suburbis de Nova Jersey, després de travessar diversos estats americans fins a arribar a Kansas, en el centre dels Estats Units. La primera paraula dita en el film és «mare», igual que l'última.

Fins aquí tot bé. Desgraciadament, Solondz cau en la metàfora fàcil i previsible: per a exemplificar la seva ideologia, la seva filosofia, de la immutabilitat, compara l'ésser humà amb un palíndrom, que no importa com es miri seguirà sent el mateix. No obstant això, la proposta no està exempta de confusió, com el mateix Solondz

reconeix: «En el fons aquesta és una història d'amor, igual que totes les meves pel·lícules. Perquè no hi ha cap història que valgui la pena contar que no sigui una història d'amor. Aquesta és una història trista, encara que amb un cert toc d'humor. La gent es podrà preguntar: què diu això sobre la naturalesa del personatge? O sobre la seva identitat? Aquest és el meu consell per al públic, abans de veure el film: fins i tot si no tenen la certesa d'entendre tots els *què* i els *perquè* (ni tan sols jo tinc aquesta certesa), deixin-se dur».

Palíndromos no té, com afirma Solondz, «un cert toc d'humor». És, en sentit contrari, un film que es complau en l'humor càustic amb els més diversos temes tabú: la deficiència física, la religió, l'11 de setembre, els *lobbies* pro i antiavortament, la seducció de menors (on la menor és més activa i decidida que el «pervers» seductor), el racisme, el sexe entre adolescents...

Com a conseqüència d'aquesta complaença, *Palíndromos* no té un punt de vista, no té moral, no analitza gens. No es tracta aquí d'una venjança dels *losers*, no és tampoc una crítica social: és un film fred, insensible, imparcial i amoral.

Benvinguts a l'era del cinisme americà.

Fitxa tècnica

Tècnics

Director: Todd Solondz
Productor: Mike S. Ryan i Derrick Tseng
Guió: Todd Solondz
Muntatge: Mollie Goldstein i Kevin Messman
Fotografia: Tom Richmond
Vestuari: Victoria Farrell
Música: Nathan Larson
Efectes especials: Luke DiTommaso i Keith Yurevitz
Companyia productora: Extra Large Pictures
Nacionalitat: Estats Units
Durada: 100 minuts

Actors

Matthew Faber: Mark Wiener
Angela Pietropinto: Mrs. Wiener
Bill Buell: Mr. Wiener
Emani Sledge: "Dawn" Aviva
Ellen Barkin: Joyce Victor
Valerie Shusterov: "Judah" Aviva
Richard Masur: Steve Victor
Hillary Bailey Smith: Robin Wallace (Hillary B. Smith)
Danton Stone: Bruce Wallace
Robert Agri: First Judah
Hannah Freiman: "Henry" Aviva
Stephen Singer: Dr. Fleisher
Rachel Corr: "Henrietta" Aviva
Stephen Adly Guirgis:
Joe/Earl/Bob
Will Denton: "Huckleberry" Aviva

Filmografia

2001
Cosas que no se olvidan
1998
Happiness
1995
Bienvenido a la casa de muñecas
1989
Fear, Anxiety & Depression
1985
Schatt's Last Shot